

Kansen in en van onderwijs

Met deze fiche beogen we een concretisering van de blikopener 'kansen in en van onderwijs' voor de volgende vakken: PO, PKV en andere kunstvakken. Deze fiche is tot stand gekomen in een focusgesprek met lerarenopleiders secundair onderwijs, een opgeleide ervaringsdeskundige in kansarmoede, een vormingsmedewerker van TAO en de onderzoekers van het project. Dit initiatief kadert in het project 'Kansen in en van onderwijs' en wordt door het departement PXL-Education en de provincie Limburg vormgegeven.

uitdaging	toelichting – praktijkvoorbeeld - tip	link met blikopener
<p><i>Kinderen en ouders warm maken voor een kunstopleiding (SO of DKO)</i></p>	<p>Toelichting</p> <p>Kinderen en ouders met een allochtone of kansarme achtergrond vinden heel moeilijk de weg naar kunstopleidingen in leerplichtonderwijs (KSO) en niet-leerplichtonderwijs (academies). Mogelijke redenen hiervoor zijn: moeilijke tewerkstelling met kunstdiploma schrikt af, een lage waardering voor beeldcultuur, te hoog inschrijvingsgeld, te hoge kostprijs gedurende de opleiding. Onderwijsinstellingen zijn op zoek naar mogelijkheden om meer ouders en kinderen, specifiek met deze achtergrond, te bereiken. Voor het DKO zijn er geen middelen voor een zorgcoördinator of een samenwerking met het CLB, waardoor het voor deze scholen moeilijk wordt om op dit vlak acties te ondernemen.</p> <p>Het DKO ervaart dat ouders moeite hebben met het betalen van inschrijvingsgeld. Ondanks de academies de ouders in schijven willen laten betalen, mag dit niet van de overheid.</p>	<p>Aanvaarding Communicatie</p>

	<p>Scholen geven aan dat de aanvraag voor financiële tegemoetkomingen zeer omslachtig is en belemmerend is voor het bieden van gelijke onderwijskansen aan deze doelgroep.</p> <p>Praktijkvoorbeeld / Tip</p> <ul style="list-style-type: none"> • SO en DKO voorzien in het basisonderwijs een workshop kunstinitiatie, om de leerlingen warm te maken voor kunst en hun school voor te stellen. • In het DKO organiseert men lessen voor ouders, om hen de werking van de academie te laten ervaren. • Opmerking: financiële drempel nadat ze warm zijn gemaakt.	
<p><i>De westerse cultuur is een beeldcultuur, maar dit is niet zo in alle culturen</i></p>	<p>Toelichting</p> <p>In onze westerse samenleving is er vandaag de dag een grote plaats weggelegd voor beelden. Toch is er een verschil tussen religies in de mate waarin ze de beeldcultuur invullen en appreciëren. In de Islam geldt er bijvoorbeeld een verbod op het afbeelden van goden. Dit beeldverbod is echter niet aanwezig in het Christendom.</p> <p>Praktijkvoorbeeld / Tip</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer informatie over het al dan niet aanwezige beeldverbod in religies vind je hier: https://www.kuleuven.be/thomas/page/beeldenstorm/#78537 • Meer aandacht schenken aan decoratieve elementen zoals bloemen in plaats van het afbeelden van gezichten, beelden,...	<p>Leerinhouden</p>

<p><i>Appreciatie voor gemaakte werkstukken</i></p>	<p>Toelichting Kinderen ervaren dat leerkrachten in de klas favorieten hebben en dat sommige kinderen hun werkjes minder appreciatie krijgen. Leerkrachten ervaren op hun beurt dat niet alle ouders de gemaakte werkstukken in dezelfde mate appreciëren. Zo zijn er ouders die de gemaakte tekeningen dichtvouwen bij het ophalen van de kinderen.</p> <p>Praktijkvoorbeeld / Tip</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maak in de les voldoende tijd vrij voor een klassikaal evaluatiemoment waarin leerlingen elkaar mogen beoordelen én verschillen leren appreciëren. • Via een toonmoment (in de klas, in de gang, tijdens tentoonstelling), kunnen de werkjes van alle leerlingen een plaats krijgen. Niet voor alle kinderen wordt er thuis immers ruimte voorzien om met hun werkstuk te pronken. Ouders kunnen ook uitgenodigd worden tijdens dit toonmoment (ouderbetrokkenheid). • Indien er thuis weinig waardering is en de werkjes niet bewaard worden, kan je als leerkracht foto's maken van de werkjes. Deze kunnen op het einde van het jaar gebundeld worden tot een digitaal portfolio.	<p>Veiligheid</p>
<p><i>Kostprijs materialen</i></p>	<p>Toelichting Wat betreft het aankopen van materialen is er een groot verschil tussen scholen. Zo zijn er scholen die alle materialen voor de creatieve vakken voorzien, terwijl leerlingen uit andere scholen zelf materialen moeten</p>	<p>Leermiddelen Assessment</p>

aankopen. Als de leerlingen zelf verantwoordelijk worden geacht voor het aankopen van materialen, worden hun gelijke onderwijskansen beknot. Leerlingen met weinig financiële ondersteuning gaan goedkope materialen aankopen, terwijl andere leerlingen duurdere materialen kunnen veroorloven. Deze laatste zijn van hogere kwaliteit. De leerling met goedkope materialen begint op die manier al met een achterstand, aangezien hij nooit dezelfde kwaliteit kan bekomen als de leerling met duurdere, kwaliteitsvolle materialen. Leerkrachten houden hier in de evaluatie vaak geen rekening mee.

Praktijkvoorbeeld / Tip

- Scholen kunnen leerlingen gelijke onderwijskansen bieden door zelf de gereedschapsmaterialen te voorzien. Op die manier kunnen leerlingen met dezelfde materialen werken en afhankelijk van hun vaardigheden een bepaald kwaliteitsvol niveau behalen. Hierdoor wordt bijgedragen aan gelijke onderwijskansen in de evaluatie.
- Leerlingen minimaal belasten om zelf verbruiksmaterialen te voorzien. Het is immers niet voor alle leerlingen evident om tegen volgende week een schoendoos of wc-rolletjes te voorzien.
- Scholen kunnen een basis pakket samenstellen aan het begin van het schooljaar. Dit pakket kan in een box in de klas bewaard worden. Deze boxen worden genummerd (bv. klasnummers) en elke leerling uit elke klas is tijdens de les verantwoordelijk voor een bepaalde box. Belangrijk hierbij is een goede controle en zorgvuldig gebruik van de materialen. Indien de leerlingen aan het begin van de les een controle uitvoeren, kan de leerkracht

eventuele opmerkingen in kaart brengen en de voorgaande leerling hierover aanspreken.

- Als school en als leerkracht bewust omspringen met de kostprijs van het eigen vak.
- Scholengroepen kunnen groepsaankopen organiseren, waardoor ze kunnen onderhandelen over prijzen op grotere schaal.
- Scholen kunnen het hergebruik van materiaal stimuleren of met goedkoop verbruiksmateriaal werken. Concrete voorbeelden: druktechnieken met isomo; papierpulp met kranten of eierkarton; stempels met gommen/hout/aardappelen; behangerslijm is vrij duur dus goedkope bloem kan alternatief zijn.
- Als leerkracht creatief naar oplossingen zoeken: met resten werken (vb. vader die verver is en resten verf op waterbasis doorgeeft, dit kan een grondlaag zijn voor werkjes); in een textielwinkel om restjes gaan vragen (textiel als materiaal om beeldend te werken)
- Als leerkracht werken aan attitudes bij leerlingen m.b.t. het verkwisten van verbruiksmaterialen (bv. niet in het midden het blad knippen, maar aan zijkant van het papier).
- Leerlingen en leerkrachten zijn gebaat met tips over winkels waar men goede materialen kan kopen tegen een realistische prijs.

<p><i>Ongelijkheid in evaluatie: betere beoordeling bij betere kwaliteit product</i></p>	<p>Toelichting Twee leerlingen met hetzelfde muzikaal talent: een vals instrument versus een goed instrument: het resultaat is niet hetzelfde. Deze redenering geldt ook voor beeldende vakken. Een leerling dit met minder kwaliteitsvolle potloden tekent op minder kwaliteitsvol papier kan nooit hetzelfde resultaat bekomen als een leerling met dezelfde vaardigheden en kwaliteitsvolle materialen.</p> <p>Praktijkvoorbeeld / Tip</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen hetzelfde startmateriaal geven, draagt bij tot gelijke onderwijskansen. • Als school een gemeenschappelijk aankoopbeleid vooropstellen.	<p>Leermiddelen Assessment</p>
<p><i>Ruimte voor eigenheid in het eindproduct</i></p>	<p>Toelichting Moet de lat voor alle leerlingen in kunstvakken even hoog liggen en in hoeverre kunnen we van deze lat afwijken? Bij deze vragen houden we best de doelstelling voor ogen. Indien we willen inspelen op de talenten van leerlingen, betekent dit dat de leerlingen unieke producten mogen afleveren die niet allemaal hetzelfde zijn. Wel blijft het belangrijk om het kader te bewaken, namelijk: In hoeverre mogen/moeten eindproducten van elkaar afwijken met de eindtermen in het achterhoofd?</p> <p>Praktijkvoorbeeld / Tip</p> <ul style="list-style-type: none"> • In de praktijk zetten academies meer in op de artistieke vrijheid van leerlingen, maar in het secundair onderwijs is dit	<p>Verschil in talenten Vaardigheden (h)erkennen</p>

	<p>ook op haar plaats. De creativiteit van leerlingen kan immers bevorderd worden door het verschil in talenten en vaardigheden te (h)erkennen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het streven naar perfectionisme hindert veel leerlingen. Vooral in de puberteit zijn leerlingen onzeker en zeer kritisch voor zichzelf. Hierdoor zijn ze niet snel tevreden over hun werk en haken ze soms af. Het ervaren van appreciatie en individuele begeleiding, werkt bevorderend. Door de werken ook aan de muur te hangen, te presenteren tijdens een tentoonstelling of in een ander perspectief te plaatsen, kunnen hun krachten in de kijker worden gezet. • Tijdens het opstellen van je doelen duidelijk accenten leggen zoals: spontaniteit, creativiteit en niet altijd enkel de focus leggen op het technische aspect. Kortom varieer in je doelen en bijbehorende opdrachten.	
<i>Verskil in fijn motorische vaardigheden</i>	<p>Toelichting</p> <p>Binnen creatieve vakken merken we snel de verschillen tussen leerlingen op in fijn motorische vaardigheden. Hun motivatie daalt, wanneer ze zien dat er een knipwerkje op het programma staat. Leerlingen die moeite hebben met de fijn motorische vaardigheden vinden deze oefeningen vaak niet leuk. Hoe ga je er als leerkracht mee om? Hoe zorg je er dan voor dat ze hun fijne motoriek ontwikkelen?</p> <p>Praktijkvoorbeeld / Tip</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wanneer leerlingen moeite hebben met knippen, vouwen, ... neem je deze oefeningen best niet uit handen. Geef hen	<p>Verskil in talenten Vaardigheden (h)erkennen</p>

	<p>aangepaste oefeningen, waardoor ze geleidelijk aan toch groeien in deze vaardigheden. Hierbij is het belangrijk dat leerlingen goed opgevolgd worden. Niet alle leerlingen zijn op hetzelfde moment rijp en kunnen niet allemaal hetzelfde plafond bereiken.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Soms lijkt het alsof een leerling niet vaardig is, maar ligt het probleem aan de gebruikte materialen (bv. scharen voor linkshandige voorzien). ● Leerlingen die al vaak gehoord hebben dat ze het niet kunnen, krijgen een laag zelfbeeld. Door op zoek te gaan naar een manier om hen te laten schitteren, wordt de confrontatie met hun falen verminderd. Hiervoor moet het niveau van de opdracht niet verlaagd worden, maar moeten de middelen worden afgestemd.	
<p><i>Vertrekken vanuit de leefwereld</i></p>	<p>Toelichting</p> <p>De leefwereld van leerlingen (ouders, peers, buurt,..) bepaalt voor een groot deel hun interesses en hun ideeën over wat ze leuk vinden of waar ze goed in zijn. Door interesse te tonen in de leerlingen, kunnen leerinhouden zo geselecteerd worden dat ze aansluiten bij de leefwereld van de leerlingen. Hierdoor gaan leerlingen gemotiveerd worden om zich in te zetten voor de opdracht.</p> <p>Praktijkvoorbeeld / Tip</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Een opdracht waarbij leerlingen een melkdoos in perspectief of realistisch moeten tekenen, werkt niet motiverend voor de leerlingen in het BSO (richting Haartooi). Door de opdracht af te stemmen op hun leefwereld, werken leerlingen betrokken en	<p>Leerinhouden</p>

behalen ze betere resultaten. Een mogelijk opdracht zou zijn: “Tekenen een portret en zet bepaalde aspecten in de verf zoals een pin-up (bv. ogen in de verf zetten). Leg vervolgens een plexi over het portret en duidt met verf de donkere accenten aan met inkt. Maak vervolgens een afdruk”. Op zich is deze opdracht niet zo moeilijk, maar de afdruk was spectaculair. Hierdoor kregen de leerlingen zelfvertrouwen en werd het gebrek aan zelfvertrouwen omzeild.

- De eindtermen lenen zich hiertoe, aangezien de leerkracht de vrijheid krijgt om zelf de opdracht te bepalen waar bepaalde technieken voor moeten worden ingezet.

